

<http://www.israelsmisjonen.no/ressurser/materiell/prekenverksted>

9. søndag i treenighetstida - søndag 25. juli 2021

Prekentekest: Joh 8,2-11

Lesetekst I: Salme 145,9-16

Lesetekst II: 1 Kor 4,3-5

Heller ikke jeg fordømmer deg

Tekstens plassering

Tekstavsnittet Joh 7,53-8,11 finnes ikke i de eldste manuskriptene vi har til NT, og det er noe uklart når og hvordan det havnet der det nå står i kanon. Bibelforskerne er enige om at det representerer en autentisk Jesus-hendelse og er et pålitelig vitnesbyrd om Jesus, men siden det mangler i mange gamle manuskripter er det usikkert om det stod i originalen til Johannesevangeliet. Noen av manuskriptene som har det med, har det plassert andre steder enn etter Joh 7,52. Det synes også som om teksten i Johannesevangeliet flyter naturlig fra 7,52 til 8,12 uten å ha med vårt avsnitt. Slik avsnittet er plassert i vår norske bibel setter det Jesu møte med kvinnen som var grepet i hor inn i feiringen av Løvhyttefesten (7,37), men jeg vil legge mindre vekt på den konteksten. For en kommentar som tvert imot legger vekt på den sammenhengen, viser jeg til Prekenverkstedets 2018-utgave.

Jesus underviser i tempelet

Vi møter Jesus en tidlig morgen i tempelet i Jerusalem, der han sitter og underviser. Mye folk er samlet omkring ham for å lytte til hans undervisning. Vi leser om lignende folkemengder rundt Jesus og hans forkynnelse i alle evangeliene, ikke minst hos Matteus og Lukas. Jesu tale hadde ofte utgangspunkt i Det gamle testamentet, og han tolket det på en måte som folket ikke var vant med fra de skriftlærde og fariseernes side, men som gav gjenklang hos dem. Se Matt 7,28-29: «Da Jesus hadde fullført denne talen (= Bergprekenen), var folket slått av undring over hans lære, for han lærte dem med myndighet og ikke som deres skriftlærde.» Jesus underviste både ved sjøkanten, på sletter og oppe i fjellene, men også i synagogene, og ikke sjelden i tempelets forgård. Han satt og underviste som en jødisk rabbi.

Fariseerne og de skriftlærde

Det er tydelig at de skriftlærde hadde et agg mot Jesus og ønsket å ramme ham på en eller annen måte. Vi møter dem ofte sammen med fariseerne som Jesu motstandere, helst i de synoptiske evangeliene. Vår tekst er, så vidt jeg kan se, det eneste stedet i Johannesevangeliet som nevner de skriftlærde. Nå kom de sammen med fariseerne til Jesus i tempelet med en kvinne som var grepet i hor/ekteskapsbrudd, og avbrøt Jesu undervisning

ved å plassere kvinnen foran Jesus og si til ham: «Mester, denne kvinnen er grepet på fersk gjerning i ekteskapsbrudd. I loven har Moses påbudt oss å steine slike kvinner. Men hva sier du?» (8,4-5). De tiltalte ham på høflig vis som lærer, men sa dette «for å sette ham på prøve, så de kunne få noe å anklage ham for.» Ut fra teksten er det ikke tvil om at kvinnen hadde hatt sex med en annen mann enn sin egen, og at de to var grepet på fersk gjerning i dette, noe som trolig betyr at de var blitt observert i selve akten. Kvinnens skyld var udiskutabel, men spørsmålet som melder seg er jo hvor mannen, som også var skyldig i ekteskapsbrudd gjennom det som hadde hendt, er blitt av. Vi hører ikke noe mer om ham.

Moselovens bestemmelser

Fariseerne og de skriftlærde henviste til Moseloven, som hadde forordninger om mange ting som gjaldt ekteskap, skilsmisse, utroskap og voldtekt med mer. Se f.eks. 3 Mos 20,10 og 5 Mos 22,22-24. I mange tilfeller var det dødsstraff for ekteskapsbrudd, både for mannen og for kvinnen, og som regel var straffereaksjonen mot mannen strengere enn mot kvinnen. Det er derfor påfallende at fariseerne og de skriftlærde i dette tilfellet bare kom trekkende med kvinnen, ettersom de ut fra påstanden må ha observert mannen sammen med henne. Det endrer ikke kvinnens skyld i forhold til Moseloven, men spørsmålet melder seg likevel. Ifølge 5 Mos 22,22-23 står det ikke spesifikt at steining skal brukes som henrettelsesmetode unntatt ved samleie mellom en mann og en ung jomfru som møtes i en by, og der kvinnen ikke roper om hjelp. Så når fariseerne og de skriftlærde påstår at «i loven har Moses påbudt oss å steine slike kvinner», er det i beste fall en unøyaktig gjengivelse av lovens ord.

Ingen formell rettssak

At de kom til Jesus med kvinnen, må bety at de regnet ham som en som hadde innsikt i Moseloven. Men det ser ikke ut til at de hadde til hensikt å føre noen formell sak mot henne, heller slippe henne løs til mobben hvis Jesus bekreftet deres påstand. I spørsmålet deres har ordet «du» stor vekt. Nå er det ting som kan tyde på at dødsstraff sjelden ble eksekvert i saker som gjaldt ekteskapsbrudd under romernes styre i Jødeland, og Jesu anklagere var nok rimelig trygge på at han ikke ville be flokken gå i gang med steining, men likevel lå det stor spenning i lufta. Den er til å ta og føle på, også for oss som leser beretningen i dag. Ville Jesus underkjenne Moses og lovens ord og på den måten få de religiøse jødene mot seg, eller ville han bekrefte steining og presentere seg som en oppvigler for de romerske herskerne? Anklagerne kjente nok på at de hadde funnet et godt testspørsmål. Derfor fortsatte de å spørre da Jesus unnlot å svare. Det hadde han full anledning til, men de forsto nok at han visste at dersom han ikke ga dem et svar, var det ensbetydende med at mobben tok saken i egne hender og lynsjet kvinnen. Derfor presset de ham for å få et svar.

Jesus skrev på jorden

Til deres spørsmål bøyde Jesus seg til jorden og skrev med fingeren. Ingen vet hva han skrev, men dersom han skrev ord eller bokstaver, er det en rimelig gjetning at han skrev det samme som han svarte dem: «Den av dere som er uten synd, kan kaste den første steinen på henne.» Etter at han hadde sagt det, bøyde han seg ned igjen og fortsatte å skrive på jorden. Det virker som om han ikke kikket opp for å se hva som skjedde rundt ham, før det ble ganske stille og kvinnen sto alene foran ham. Det er enighet blant forskerne og kommentatorene om at Jesus talte generelt da han sa: «Den av dere som er uten synd». Han talte ikke spesifikt om ekteskapsbrudd, men om synd generelt. Og fariseerne og de skriftlærde forstod at her

kom de til kort. Kanskje var de også redde for å sette i gang en lynsjing som de ikke så rekkevidden av. I alle fall tuslet de stille bort, de eldste først.

Jesus og Moseloven

Jesus forkastet ikke Moseloven. Han innskjerpet den og anvendte den på hjertet. Da måtte tilhørerne erkjenne at de hadde brutt loven, alle som én. De fikk nok med seg selv og sitt eget gudsforhold. Da ble det viktigere å erkjenne egen brist enn å dømme og fordømme andre. Det betyr ikke at Moseloven var forfeilet som instruks for Israelsfolket opp gjennom historien. Den var gitt for å bevare dem i samfunnet med Gud og skulle håndheves etter de retningslinjer Gud ga dem. Jesus nektet ikke motstanderne å kaste stein. Men loven skulle ikke misbrukes til å gjøre de fromme trygge i sin selvgodhet og instruere dem i å trykke de svake ned.

«Heller ikke jeg fordømmer deg!»

Kvinnen sto alene foran Jesus. Han rettet seg opp og spurte hvor alle de andre var. «Har ingen fordømt deg?» Alle var borte, og kvinnen kunne fortelle Mesteren at ingen hadde fordømt henne. Ingen hadde kastet en eneste stein på henne. De hadde alle fått nok med seg og sitt. Nå sto hun foran Jesus, den eneste som var fullkommen ren. Den eneste som med rette kunne fordømme henne og kaste den første steinen, - og den andre og tredje. Vi leser ikke noe om at kvinnen angret eller bad Jesus om frelse eller syndenes forlatelse. Likevel sa han til henne: «Heller ikke jeg fordømmer deg.» Han unnskylder ikke hennes synd eller ser bort fra den. Men han gir henne en ny sjanse. Her ser vi Guds langmodighet, hans nåde og barmhjertighet i sving. Han sier: «Gå bort, og synd ikke mer fra nå av!» Jesus er villig til å tilgi. Hans soning for all verdens synder gjelder også denne kvinna, og han inviterer henne til å ta imot nåden. Samtidig advarer han mot synda som ligger på lur og vil ødelegge gudsforholdet og livet.

Til prekenen

Her er noen momenter (blant mange andre) som kan være naturlige å ha med i en preken over denne teksten:

Gud er nådig og barmhjertig, langmodig og rik på miskunn. Han sendte sin Sønn til verden for å frelse den, - ikke for å dømme den (Joh 3,16-17). Jesus fullførte frelsesverket og gir syndenes forlatelse og evig liv til alle som tar imot. Synden ligger på lur og vil lokke oss bort fra samfunnet med Gud og frelsen i hans Sønn, Jesus Kristus. Den som lever i synd, mister det evige livet.

Bård Hauge

Pensjonist, tidligere rektor og NLM-misjonær

baardh@online.no